

A GVH ÉRTÉKELÉSE AZ ORSZÁGGYŰLÉS
GAZDASÁGI BIZOTTSÁGA RÉSZÉRE
A KÁBELTELEVÍZIÓS SZOLGÁLTATÓK
MŰSORJELELOSZTÓ SZOLGÁLTATÁSÁVAL
KAPCSOLATOS VERSENYFELÜGYELETI
ELJÁRÁSOK TAPASZTALATAI ALAPJÁN
MEGFOGALMAZOTT SZABÁLYOZÁSI
JAVASLATOKRÓL

**A GVH értékelése az Országgyűlés Gazdasági Bizottsága részére
a kábeltelevíziós szolgáltatók műsorjelelosztó szolgáltatásával
kapcsolatos versenyfelügyeleti eljárások tapasztalatai alapján
megfogalmazott szabályozási javaslatokról**

Gazdasági Versenyhivatal

Budapest, 2003. február

A GVH értékelése az Országgyűlés Gazdasági Bizottsága részére a kábeltelevíziós szolgáltatók műsorjelelosztó szolgáltatásával kapcsolatos versenyfelügyeleti eljárások tapasztalatai alapján megfogalmazott szabályozási javaslatokról

A GVH a kábeltelevíziós szolgáltatókkal szemben folytatott versenyfelügyeleti eljárásainak tapasztalatait értékelve arra a következtetésre jutott, hogy a fogyasztók széles körét érintő problémák tartós rendezése érdekében – részben a rendelkezésre álló versenyjogi eszközök pótlása és/vagy kiegészítése, részben alkalmazásuk hatékonyabbá tétele érdekében – szükség van bizonyos szabályozási beavatkozásra, a kábeltelevíziós szolgáltatókra jelenleg érvényes hírközlési előírásoknál specifikusabb követelmények megfogalmazására.

A kábeltelevíziós szolgáltatók Gazdasági Versenyhivatal által leggyakrabban vizsgált és kifogásolt magatartásai:

- 1. a kábeltelevíziós szolgáltatás előfizetési díjának inflációt meghaladó mértékű emelése;*
- 2. a kábeltelevíziós szolgáltató által alkalmazott általános szerződési feltételeknek a szolgáltató részére egyoldalú díjemelésre, illetve műsorcsomag módosításra jogot biztosító kikötések alkalmazása.*

Mind az inflációt meghaladó mértékű díjemelés, mind a szolgáltató számára ennek jogát indokolatlan előny elérését lehetővé tevő módon biztosító általános szerződési feltétel a gazdasági erőfölényben lévő szolgáltató által érvényesített tisztességtelenül megállapított (túlzó) ár alkalmazásának lehetősége miatt veti fel a piaci folyamatokba történő beavatkozás szükségességét.

A túlzó ár problémájának kezelésére a versenyfelügyeleti eljárás, természetéből adódóan csak utólagos, korlátozott eszköztárára tekintettel pedig elégtelen beavatkozási lehetőséget kínál, tehát a versenyfelügyeleti eszközök alkalmazása diszfunkcionálisnak bizonyulhat.

A jelenlegi gyakorlattól eltérően, a túlzó árakkal szembeni versenyfelügyeleti beavatkozás a probléma kezelésének kiegészítő eszköze kell legyen, melyet megelőznek a túlzó ár alkalmazását hatékonyabban akadályozó szabályozási megoldások. A lehetséges szabályozási megoldások közé sorolható minden olyan eszköz, mely a szolgáltatók túlzó áralkalmazásának kiküszöbölése mellett szolgálja a piac dinamikus fejlődését is.

A szolgáltatók programcsomagjaik változtatására vonatkozó gyakorlatával szemben elvárás, hogy az előfizetők többségének az igényeivel találkozzon és átlátható módon alakuljon ki. Ennek érdekében szükséges az átalakítási gyakorlat és az előfizetői igények felmérése intézményes formában történő ellenőrzésének megteremtése.

1. Bevezetés

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) a hozzá évek óta százas nagyságrendben a fogyasztóktól érkező bejelentésekben szereplő panaszokra tekintettel a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) alapján versenyfelügyeleti eljárások keretében rendszeresen vizsgálja kábeltelevíziós szolgáltatók alaptevékenységének – az általuk nyújtott kábeltelevíziós műsorjelelosztó szolgáltatásnak – számos aspektusát. A fogyasztók bejelentéseikben a kábeltelevíziós szolgáltatók jellemzően év eleji, a panaszok összessége alapján 10 százaléktól 200 százaléig terjedő mértékű kábeltelevíziós előfizetési díjemeléséről számolnak be, melyet sokszor nem csupán annak mértékére tekintettel találnak sérelmesnek, hanem azért is, mert a számukra nem elfogadható díjért a szolgáltató egyoldalúan, nekik meg nem felelő módon alakítja ki a szolgáltatás tartalmát, vagyis az igénybe vehető programcsomagok összetételét.

A GVH a kábeltelevíziós szolgáltatókkal szemben folytatott versenyfelügyeleti eljárásainak tapasztalatait értékelve arra a következtetésre jutott, hogy a fogyasztók széles körét érintő problémák tartós rendezése érdekében – részben a rendelkezésre álló versenyjogi eszközök pótlása és/vagy kiegészítése, részben alkalmazásuk hatékonyabbá tétele érdekében – szükség van bizonyos szabályozási beavatkozásra, a kábeltelevíziós szolgáltatókra jelenleg érvényes hírközlési előírásoknál specifikusabb követelmények megfogalmazására. Ezen álláspontunk alátámasztása érdekében az alábbiakban rövid áttekintést kívánunk adni a kábeltelevíziós szolgáltatók általunk vizsgált magatartásairól, majd az egyes magatartásokra vonatkozóan azok vizsgálatának elméleti, módszertani háttéréről, a versenyfelügyeleti beavatkozások lehetséges kereteiről és korlátairól, végül a versenyfelügyeleti eljárások keretein belül nem vagy nehezen kezelhető problémákra megoldást jelentő szabályozási lehetőségekről.

2. A kábeltelevíziós szolgáltatók GVH által vizsgált magatartásai

A GVH által a versenytörvény alapján kábeltelevíziós szolgáltatók ellen folytatott vizsgálatok túlnyomó és témánk szempontjából hangsúlyos része e vállalkozások Tpvt. 21. § a) pontjába ütköző módon megvalósított gazdasági erőfölénnyel való visszaélésének gyanúja miatt indul. A versenytörvény e rendelkezése tiltja az érintett piacon gazdasági erőfölényes helyzetben lévő vállalkozás számára, hogy üzleti kapcsolataiban – ideértve az általános szerződési feltételek alkalmazásának esetét is – tisztességtelenül vételi vagy eladási árakat állapítson meg, vagy más módon indokolatlan előnyt kössön ki, vagy hátrányos feltételek elfogadását kényszerítse ki. A Gazdasági Versenyhivatal így e tényállás alapján értékeli többek között, az alábbi, leggyakrabban előforduló magatartásokat:

1. a kábeltelevíziós szolgáltatás előfizetési díjának inflációt meghaladó mértékű emelése,
2. a kábeltelevíziós szolgáltató által alkalmazott általános szerződési feltételeknek a szolgáltató részére egyoldalú díjemelésre, illetve műsorcsomag módosításra jogot biztosító kikötések alkalmazása.

3. Túlzó ár alkalmazása

3.1. A szolgáltató túlzó ár alkalmazása esetén folytatott versenyjogi vizsgálat lehetséges módszerei

A fogyasztóktól a GVH-hoz érkező panaszok túlnyomó részében a kábeltelevíziós szolgáltatók előfizetői azt kifogásolják, hogy a szolgáltató az inflációt meghaladó mértékben emelte kábeltelevíziós szolgáltatása előfizetési díját, illetőleg a szolgáltató által megállapított díj túlzottan magas. A joggyakorlat a Tpvt. által tiltott tisztességtelenül megállapított eladási ár egyik példáján éppen a túlzottan magas (túlzó) árakat érti. A kábeltelevíziós szolgáltatás esetén ilyennek minősülhet a szolgáltató által kábeltelevíziós szolgáltatása fejében kért havi előfizetési díj.

A túlzó ár alkalmazása miatt indított versenyfelügyeleti eljárás egyik lehetséges kiinduló pontját annak az árnak a meghatározása jelenti, amelyhez képest meg kell ítélni, hogy a vizsgált szolgáltató által alkalmazott ár túlzottnan magas-e. Az összehasonlítás alapjaként elfogadható ár meghatározásával kapcsolatos probléma lényege, hogy a vállalkozás gazdasági erőfölényes pozíciójából adódóan az érintett piacon ténylegesen általában csak az az ár érvényesül, amelynek túlzott voltát értékelni szükséges. Minél intenzívebb a vállalkozás erőfölénye, következésképp nagyobbak a lehetőségek a visszaélésre, annál inkább ez a helyzet. Mindazonáltal, az összehasonlítás alapját egy olyan ár – egy ún. számított ár – kellene, hogy képezze, amely az érintett piacon az adott időben versenykörülmények között érvényesülne.

A számított ár meghatározásához vezető egyik lehetséges módszer kiindulópontja a vizsgálat tárgyát képező árúnak azonos időszakra más, versenypiacként definiálható földrajzi piacon érvényes árával (területi összehasonlítás), vagy azonos földrajzi piacon korábbi időszakban érvényesülő versenyárral (időbeli összehasonlítás) történő összevetése. E módszer alkalmazásának minimális feltétele, hogy legyen nem erőfölényes piaci szerkezetű földrajzi terület. Az időbeli összehasonlítás alkalmazhatóságához pedig szükséges, hogy a korábbi ár még a jelenlegi körülményekkel összehasonlítható technológiai viszonyok között kialakult versenyár legyen.

Ezt követően a versenypiacként jellemezhető földrajzi piacon vagy versenykörülményekkel jellemezhető időszakban érvényesülő versenyárat a tér és időbeli eltéréseket kifejező korrekciókkal kellene összehasonlíthatóvá tenni a vizsgált árral. A máshol/máskor érvényesülő árral való összehasonlításhoz szükséges korrekciók miatt részletesen elemezni kell a vizsgált vállalkozás gazdálkodási feltételeit, illetve azok objektív eltéréseit, az azokban bekövetkezett objektív változásokat. A gazdálkodási körülményekben bekövetkezett változások árakra gyakorolt hatása – nem kizárólagosan, de – legközvetlenebbül az adott árut terhelő költségek változásával jellemezhető. A költségek növekedése feletti áremelés általában csak gazdasági erőfölényes helyzet esetén érvényesíthető, amelyben a vállalkozásnak nem vagy csak korlátozott mértékben kell attól tartania, hogy vevői elfordulnak tőle.

Az ár túlzó voltának megítéléséhez szükséges számított ár meghatározásának másik lehetséges kiinduló pontját az adja meg, ha a vállalkozás gazdaságilag indokolt költségeinek, az objektíve szükséges befektetés nagyságának és ezen befektetés adott szakmát jellemző kockázatával arányban álló hozama (az ún. normatív nyereségrátának) alapján adódó („tisztesseges”) nyereséget számítjuk ki. A tisztességes nyereségnél számottevően nagyobb nyereséget biztosító ár tisztességtelenül megállapítottnak minősül. Közelítő megoldásként szóba jöhet az, hogy a költségek változásával nem indokolható díjemelés akkor túlzott, ha – a vállalkozás előző évi nyereségének a fenti értelemben vett normatív nyereségráta alapján számított nyereséghez való viszonya alapján – a vállalkozás nyeresége az emelt árak mellett a normatív szint fölé kerülne.

A túlzó ár alkalmazásának bármely fenti módszerrel történő bizonyítása megfelelő bontásban rendelkezésre álló, ellenőrizhető befektetés, költség és nyereségadatok értékelését feltételezi.

3.2. A versenyfelügyeleti beavatkozás korlátai

Annak megállapítása, hogy egy gazdasági erőfölényes helyzetben lévő vállalkozás által alkalmazott ár túlzott-e az ismertetett, a versenyfelügyeleti eljárás rendelkezésére álló közgazdasági módszerekkel rendkívül nehéz és korántsem magától értetődő.

A bemutatott módszerek gyakorlatban való alkalmazhatóságának megítélését tekintve egységes a versenyjogi gyakorlat abban, hogy azzal csak meglehetősen bizonytalansággal, és a vizsgálatokhoz szükséges munka ráfordítással arányban nem álló eredményességgel ítéltető meg az érvényesített ár túlzó vagy tisztességes volta. A bizonytalansági tényezők alapvetően abból adódnak, hogy a módszerek alkalmazásához szükséges költség, illetve nyereség adatoknak az érvényesített ár tisztességes jellegéhez szükséges részletezettséggel történő kimutatására a szolgáltatók a jelenleg rájuk vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján nem kötelesek. A versenyfelügyeleti eljárásban a jogsértés, vagyis jelen esetben a gazdasági erőfölényben lévő szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen ár megállapításának ugyanakkor feltétele, hogy a GVH bizonyítsa az ár túlzottan magas voltát. E bizonyításhoz jelenleg rendelkezésre álló, a hatályos sza-

bályozásnak megfelelő számviteli nyilvántartások, dokumentumok adatai, azonban a fenti értékelési módszerek alkalmazhatóságához korrekciókra szorulnak.

E korrekciók sem jelentenek megoldást azonban valamely ténylegesen és bizonyíthatóan felmerült költség gazdasági indokoltsága megítélésére. A kábeltelevíziós hálózat kiépítésével és fejlesztésével összefüggésben felmerülő jelentős beruházások indokolhatják például egyes további költségek, és a nyereség infláció mértékénél nagyobb emelkedését. Felmerül továbbá, hogy az előfizetők túlnyomó hányadát magukénak tudható nagyobb és kisebb kábeltelevíziós szolgáltatók ún. vegyesprofilú vállalkozások, tehát a kábeltelevíziós műsorjelelosztás mellett egyéb tevékenységeket is folytatnak, például szélessávú Internet hozzáférési szolgáltatást nyújtanak. Egy vegyesprofilú vállalkozás esetén a számvitel által kimutatott nyereségből csak több, nehezen elvégezhető áttételen keresztül lehet következtetni a vizsgált szolgáltatás árának tényleges nyereségtartamára, mert a számviteli nyilvántartásból közvetlenül csak a vállalkozás egészének nyeresége állapítható meg. Ugyanakkor a szolgáltatók által készített erre vonatkozó és a vizsgálat által megfelelően ellenőrizhető kimutatások hiányában bizonytalan annak megítélése, hogy a szolgáltató gazdálkodási feltételei közül melyek azok, melyekben ténylegesen olyan változások következtek be, amelyek objektíve igazolják egyes költségek inflációt meghaladó emelkedését és azt, hogy ezek díjban való érvényesítése gazdaságilag indokolhatóan történt.

Az eljárás során adódó további probléma, hogy az összehasonlítás alapját képező ár előzőekben bemutatott módszerek szerinti meghatározását követően az ár túlzott mértékének megítéléséhez a versenyjogi gyakorlat szerint minősíteni kell a számított versenyárnak valamint a vizsgált árnak egymáshoz viszonyított eltérését. Arra, hogy milyen mértékű eltérés esetén állapítható meg a versenytörvény megsértése értelemszerűen nem adható egyértelmű szabály, annyi jelenthető ki csupán, hogy minél nagyobb pontossággal állapítható meg a számított versenyár, annál kisebb eltérés esetén minősíthető az ár túlzottan magasnak, s ez fordítva is igaz. Ez azonban összességében azt jelenti, hogy a versenyfelügyeleti eljárást valójában kettős bizonytalanság terheli: az összehasonlítás alapját képező ár meghatározásának módszerei korántsem tekinthetőek pontosnak, és ugyanez a helyzet a minősítéssel is.

A rendelkezésre álló elméleti módszerekből fakadó bizonytalansági tényezők következménye, hogy versenyfelügyeleti eljárás keretében csak a kirívó mértékben túlzó ár kontrolljára nyílik lehetőség. Nem várhatjuk azt sem a versenyfelügyeleti beavatkozástól, hogy a szolgáltató számára összegszerűen előírja a jövőben alkalmazható, tisztességesnek tekinthető árat, hiszen a túlzó ár megítélhetősége során az összehasonlítás alapját képező számított ár nem pontos összegben, hanem elfogadható szélső értékek között kerül meghatározásra.

A fent ismertetett módszertani nehézségek mellett a versenyfelügyeleti fellépésnek a túlzó ár alkalmazás elvi megítélése is korlátokat állít. A piaci folyamatokba történő beavatkozás rációja, hogy a túlzó ár érvényesítése a nem hatékony elosztásból fakadó holtteher veszteséget eredményez, vagyis az árak túl magasak, a kínálat túl alacsony a verseny piac e tényezőihez képest. Mindazonáltal a versenyjogilag túlzottnak minősülő ár alkalmazásába történő versenyfelügyeleti beavatkozás hosszabb távon nem kívánt hatásokkal is járhat. Az elérhető profittal kapcsolatos várakozások a költségek csökkentésére és új termékek és technológiák bevezetésére ösztönözhetik a vállalkozásokat, azonban annak lehetősége, hogy az elérhető profit nagyságát ellenőrzik, kontrollálják amint a vállalat gazdasági erőfölényes helyzetbe kerül, visszavetheti e kedvező folyamatokat. Továbbá, egy esetlegesen túlzottan magas ár gyakran éppen új piaci szereplők belépését, s ezáltal az ár objektíve tisztességes szintjéhez vezető piaci folyamatokat segíthet elő. Jellemző, hogy a versenyjog nemzetközi gyakorlatában is igen ritkán fordulnak elő a túlzó ár vizsgálatával érdemben foglalkozó esetek, amennyiben adott piaci körülmények miatt erre lehet számítani, akkor általában a szabályozás eszközével élve próbálkoznak megakadályozni a túlzottan magas árak alkalmazását.

3.3. A versenyfelügyeleti eljárások keretében jelenleg hatékonyan nem kezelhető problémák lehetséges megoldásai

Miközben a Gazdasági Versenyhivatalhoz évről-évre jelentős számban érkező bejelentések azt bizonyítják, hogy a fogyasztók az őket leginkább sértő, egyik legsúlyosabb magatartásnak tekintik, hogy a kábeltelevíziós szolgáltatók megítélésük szerint túlzó mértékű díjakat számítanak fel velük

szemben kábeltelevíziós szolgáltatásuk igénybevételéért, a versenyfelügyeleti eljárás természetéből adódóan csak utólagos, korlátozott eszköztárára tekintettel pedig elégtelen beavatkozási lehetőséget kínál a probléma rendezésre.

Mindebből az következne, hogy a jelenlegi gyakorlattól eltérően a túlzó árakkal szembeni versenyfelügyeleti beavatkozás a probléma kezelésének kiegészítő eszköze legyen, melyet megelőznek a túlzó ár alkalmazásának megelőzését, kiküszöbölését hatékonyabban szolgáló szabályozási megoldások.

A lehetséges szabályozási megoldások közé sorolható minden olyan eszköz, mely a szolgáltatók túlzó áralkalmazásának kiküszöbölése mellett szolgálja a piac dinamikus fejlődését is. Ennek érdekében egyaránt számításba vehetőek a szabályozási beavatkozás legenyhébb, de legszigorúbb eszközei is: a szolgáltatók által érvényesített árak átláthatóságát közvetve biztosító kötelezettségek előírásától (számviteli szeparálás, költségallokáció, ármonitoring), az annak közvetlenebb formáját jelentő áremelés előzetes bejelentésének, továbbá az ár indokoltságának hatósági ellenőrzését biztosító költség alapú árképzés előírásán keresztül, a közvetlen beavatkozást megtestesítő, hatóság által meghatározott módszer szerinti árkialakítás, illetve tételes maximált hatósági ár bevezetéséig.

A közvetlen beavatkozást jelentő megoldások bevezetése azzal a következménnyel jár, hogy a túlzó ár alkalmazásával szembeni fellépésre jelenleg önmagában nem alkalmas versenyfelügyeleti beavatkozás kikerül a probléma kezelésének eszköztárából. A közvetett szabályozási megoldások érvényesítése esetén a túlzó ár alkalmazásával szemben végső soron bevethetőek lennének a versenyfelügyeleti eszközök. Ez utóbbi esetben azonban a közvetett beavatkozás megfelelő formáinak megválasztásakor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a versenyfelügyeleti eljárás során mindaddig meghiúsulhat a jogsértő magatartás feltárása és ex post szankcionálása, amíg szabályozási előírások nem segítik a hivatalra háruló bizonyítási feladatok teljesítését, például a versenyjogi értékeléshez szükséges költségadatokat kellő mértékben dokumentáló, részletező és alátámasztó számviteli nyilvántartás megkövetelésével.

Mindezekre tekintettel feltétlenül szükségesnek tartjuk a túlzott árazás ellenőrzésére irányuló, átfogó szabályozási munka sürgős megkezdését

4. A kábeltelevíziós szolgáltatás díjának egyoldalú emelése, illetve a műsorcsomagok tartalmának egyoldalú megváltoztatása

A kábeltelevíziós szolgáltató szolgáltatását a fogyasztó számára távközlési előfizetési szerződés alapján nyújtja. Ez a szerződés az előfizetői szolgáltatás nyújtása tárgyában a szolgáltató és az előfizető között létrejött szerződés, amely a szolgáltató általános szerződési feltételeiből és az egyedi előfizetői szerződésből áll. A kábeltelevíziós szolgáltatók által követett, általánosnak tekinthető gyakorlat, hogy a szolgáltatásuk igénybevételéért felszámított havi és egyszeri díjak, valamint a szolgáltatott műsorcsomagokban lévő műsorok, illetve azok műsorcsomagon belüli elhelyezésének megváltoztatására egyoldalú jogot kötnek ki önmaguk számára általános szerződési feltételeikben.

A kábeltelevíziós szolgáltatók ezirányú gyakorlatát a Gazdasági Versenyhivatal számos versenyfelügyeleti eljárásban vizsgálta a versenytörvény 21. § a) pontja alapján, amely szerint akkor tekinthető visszaélésszerűnek az általános szerződési feltételekben alkalmazott kikötés, ha az a gazdasági erőfölényben lévő vállalkozásnak indokolatlan előnyt biztosít, vagy az a fogyasztókra hátrányos feltétel kikényszerítését jelenti. Az indokolatlan előnykikötés megállapítása feltételezi, hogy a kikötés olyan egyoldalúságot teremt a gazdasági erőfölényben lévő vállalkozás javára, mely előny piaci körülmények között, mellérendelt szerződő felek viszonyában általában nem érvényesülne.

4.1. A kábeltelevíziós szolgáltatók számára egyoldalú díjemelésre jogot biztosító általános szerződési feltétel vizsgálata

A leggyakrabban versenyjogi kontroll alá vont és jogellenesnek ítélt, kábeltelevíziós szolgáltatók által alkalmazott szerződési feltétel az, amelyben a szolgáltató egyoldalú díjmódosítási jogának feltételeiről rendelkezik. A különböző szolgáltatók természetesen egymástól szövegszerűen eltérő, ám lényegében hasonló rendelkezést alkalmaznak, amelyet a következőképpen lehet összefoglalni:

„A szolgáltató jogosult az előfizetői szolgáltatások díját módosítani évente legalább a hivatalos (KSH által leközölt) árindex mértékével, továbbá minden olyan esetben, amikor a szolgáltatás fenntartásának költségeit befolyásoló tényezők a KSH árindexet meghaladó mértékben megváltoznak, ideértve különösen

- a szolgáltatott műsorokért fizetendő jogdíjak, üzemeltetési, működési költségek,
- a hálózatépítés, korszerűsítés, fenntartás költségei,
- programválaszték módosítása,
- jogszabályi, hatósági kötelezettségen alapuló fizetési kötelezettségek

megváltozását.”

E szerződési klauzula jogszerűtlenségének alapja, hogy a szolgáltató úgy biztosítja magának az egyoldalú díjemelés jogát, hogy a díjemelés lehetséges indokai a szerződéskötés, illetve a díjemelés időpontjában az előfizetők számára értelmezhetetlenek, azok határozatlansága folytán. Az indokok egyrészt azért nem tekinthetők határozottnak, mert felsorolásuk példalózó jellege valójában nem teremt a szolgáltató számára korlátot, hogy a hivatalos árindex mértékét meghaladó díjemelését csak az általános szerződési feltételekben rögzített és az előfizető számára az esedékes díjemelés előtt ismert indokokra alapozza. Másrészt, a szolgáltató nemcsak a hivatalos árindex mértékét meghaladó díjemelési indokok önkényes megjelölésére, hanem azok egyoldalú értelmezésére is jogosult. Így nem biztosított a jogszerűségnek az a Legfelsőbb Bíróság GK. 68. számú állásfoglalása értelmében meghatározott feltétele, hogy a mindenkor teljesítés időpontjában a szolgáltatás ára egyértelműen kiszámítható – meghatározható és ellenőrizhető – legyen mindkét fél által – tehát nemcsak a szolgáltató, hanem az előfizető számára is. Így e szerződési feltétel lehetővé teszi, hogy a vállalkozás egyoldalúan módosítsa a feltételt az abban írt alapos ok nélkül, indokolatlan előnyt biztosítva ezáltal a szolgáltató számára.

A fent írt egyoldalú, határozatlan, nem kiszámítható általános szerződési feltétel alkalmazásának jogszerűtlensége versenyjogi értelemben úgy küszöbölhető ki, hogy a gazdasági erőfölényben lévő vállalkozás az előfizető számára ésszerű kifogásolási idő mellett megfelelő felszólalási jogot és érdemi jogérvényesítési lehetőséget biztosít az egyoldalú díjemeléssel szemben. A joggyakorlat által kívánatosnak tekinthető megoldás

- egyrészt olyan szerződéses kikötés (ún. csúszó árklauzula) alkalmazása lenne, amely összhangban a Legfelsőbb Bíróság GK. 68. számú állásfoglalásával, lehetőséget biztosít arra, hogy az előfizetési díj a mindenkor teljesítés időpontjában az előfizető által ellenőrizhető módon egyértelműen kiszámítható legyen,
- másrészt versenyjogi szempontból az a szerződéses kikötés is jogszerű lehet, amely szerint az előző évi fogyasztói árindexet meghaladó mértékű díjemelés esetére az előfizetők az általános szerződési feltételekben rögzített módon megismerhetik és ellenőrizhetik az eljárás alá vont vállalkozásnak a díjemelés indokoltságát bizonyító számításait.

Ennek megfelelően kialakított magatartás hiányában azonban a szolgáltatónak az előfizető egyoldalú díjemeléssel szembeni felszólalása esetén legalább azt kell vállalniuk, hogy az alapján megkísérik a szerződés közös módosítását a díj vonatkozásában vagy ennek sikertelensége, illetve hiánya esetén a szolgáltató kéri az előfizetői szerződés bírósági úton történő módosítását a Polgári Törvénykönyv 241. §-a alapján.

4.2. A versenyjog által kialakított megoldások korlátai és a valós megoldás

Nyilvánvaló, hogy a joggyakorlat által a szolgáltató számára egyoldalú díjemelési jogot biztosító szerződési feltétellel szemben felállított követelmények – az egyértelmű kiszámíthatóság, az indokoltság előfizető vagy a bíróság által történő ellenőrizhetősége – azt a célt szolgálják, hogy a szolgáltató az egyoldalú díjemelés őt megillető jogát ne érvényesíthesse oly módon, hogy az egyoldalú díjemelés számára indokolatlan előnyt eredményezzen. Ebből nem következik más, mint hogy a versenytörvény vonatkozó tilalmának ultima ratioja a szolgáltató által történő túlzó áralkalmazás

megelőzése, az egyoldalú díjmelésre jogosító általános szerződési feltétellel kapcsolatos magatartási előírás valójában kiegészítő jellegű, járulékos kötelezettségnek minősül.

Az előzőekben azonban rámutattunk arra, hogy a túlzó ár alkalmazás elleni küzdelmet, annak megelőzését a megfelelően megválasztott szabályozási megoldás szolgálja hatékonyabban, a versenyfelügyeleti eszközök alkalmazása diszfunkcionálisnak bizonyulhat. A szolgáltató számára egyoldalú díjmelési jogosultságot biztosító általános szerződési feltételek alkalmazásába versenyjogi alapon történő beavatkozás tapasztalatai újabb bizonyítékot szolgáltatnak ezen állításunk alátámasztásához.

Az egyoldalú díjmelésre a szolgáltatót felhatalmazó általános szerződési feltételek versenyjogi kontrollja ugyanis a polgári jog rendelkezéseivel való átfedésekből adódó jogalkalmazási problémák mellett mindeddig csupán a gyakorlatban vitatható eredményességgel alkalmazható megoldási javaslatokkal állt elő. Az eredményesség elsődleges korlátja az egyoldalú díjmelésre jogosító általános szerződési feltétellel kapcsolatos előírás járulékos jellegéből adódik – a túlzott árral összefüggő, az áremeléssel kapcsolatos beavatkozás hatásosságának hiánya maga után vonja az egyoldalú díjmeléssel összefüggő beavatkozás hiányosságát is. Mindebből pedig az következik, hogy a túlzó ár alkalmazás problémájának valós megoldását érdemesebb az ár indokoltságának hatósági ellenőrizhetőségét megteremtő szigorúbb szabályozási lehetőségek között keresni.

4.3. A műsorcsomagok tartalmának egyoldalú megváltoztatására vonatkozó vizsgálatok megállapításai

Technikai-gazdasági adottságok eredőjeként a kábeltelevíziós szolgáltatók jelenleg nem közvetlenül műsorcsatornákat kínálnak az előfizetők számára, hanem azokat tartalmazó programcsomagokat. A csatornánkénti választás teljes körű megteremtéséhez a legtöbb kábeltelevíziós hálózaton további költséges műszaki fejlesztések elvégzésére volna szükség az ún. feltételes hozzáférést biztosító berendezés használatának bevezetéséhez. Továbbá ez a megoldás nem egyeztethető össze a tartalmat a műsorjelelosztóknak kínáló műsor szolgáltatók által követett jellemző értékesítési modellel, mely a műsor szolgáltatóknak azon a törekvésén alapul, hogy az általuk kínált

műsorok a lehető legnagyobb számú előfizetőt érik el, hiszen saját tevékenységét a műsorra potenciálisan előfizetők száma alapján meghatározott műsordíj és/vagy reklám bevételekből tudja finanszírozni.

A fogyasztói igények ugyanakkor jóval nagyobb mértékben differenciáltak, mint a technikai-gazdasági korlátok miatt jellemzően három programcsomagra szűkített kínálat, melyek által kínált programválaszték valójában igen kevés fogyasztó konkrét műsorigényét elégítheti ki. Nyilvánvaló, hogy bárhogyan is állítja össze az egyes programcsomagokat a szolgáltató, mindig lesznek olyan fogyasztók, akik nem óhajtott csatornákért is fizetnek, illetve szívesen fizetnének egy drágább műsorcsomagban lévő csatornákért, ha nem kellene vele az egész csomagot megvásárolniuk. Ezek a fogyasztók számukra hátrányos feltételekkel kénytelenek elfogadni egyik vagy másik programcsomagot. Mivel az így kényszerített fogyasztók előfordulása gyakorlatilag elkerülhetetlen, a kábeltelevíziós szolgáltató magatartása akkor minősül tisztességesnek, ha – a létező gazdasági-technikai adottságokra is figyelemmel – a szolgáltató az általa kínált műsorcsomagok összetételének az előfizető számára jelentős többletkiadást okozó módosítására vonatkozó döntése során megismeri és figyelembe veszi az ezzel kapcsolatos fogyasztói igényeket. Mivel a gazdasági erőfölényben levő kábeltelevíziós szolgáltató nagymértékben képes függetleníteni magát a fogyasztóitól, ezért az előfizetői igények figyelembevétele érdekében szükséges a programválaszték kialakítására vonatkozó fogyasztói igények megismerését szolgáló valamely módszer szolgáltató részéről történő intézményes alkalmazása.

Budapest, 2003. február 17.

